

สิริรุกษชาติ: อุทยานธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ต้นสมุนไพรไทย

กิ่งแก้ว อ่วมศรี

“สิริรุกษชาติ” นามพระราชทานนี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัยมหิดล ใน พ.ศ.2525 ในปีเดียวกันมหาวิทยาลัยมหิดล ได้ร่วมเทิดพระเกียรติในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา 50 พรรษา เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2531 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดสวนสมุนไพรแห่งนี้ วัตถุประสงค์หลักของสวนสมุนไพร คือ เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์พืชสมุนไพรไทย เพื่อการศึกษา เรียนรู้ และวิจัยพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาไทยให้เป็นต้นแบบด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาและการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช แหล่งรวบรวมพืช ผลิต และทดลองพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยา รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติที่หลากหลาย

Siri Ruckhachati: Thai Medicinal Plants Information Center

Kingkaew Aumsri

Established in 1981 on Mahidol University Campus the Siri Ruckhachati Medicinal Plant Garden, was named in honor of Her Majesty the Queen Sirikit. Mahidol University also celebrated this on the Auspicious Occasion of Her Majesty the Queen's 50 Birthday Anniversary August 12. On August 8, 1988, HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn presided over the official opening ceremony of the garden. The main purpose of this medicinal plant garden is to be a live laboratory for pharmacy students to gain knowledge about Thai medicinal plants. The garden, however, also has other objectives including: to serve as a collection and conservation center for Thai medicinal plants, to serve as a cultivation place for medicinal plant needed for research projects and to be a Thai medicinal plants information center for pharmacy students and traditional Thai medicine students from other universities or institutions, as well as for researchers, health professionals and school students etc.

สิริรุกษชาติ: อุทยานธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ต้นสมุนไพรไทย

กิ่งแก้ว อ่วมศรี¹

“สิริรุกษชาติ”² นามพระราชทานที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ แก่สวนสมุนไพรแห่งนี้ ใน พ.ศ.2525 และมหาวิทยาลัยมหิดลได้ร่วมเกิดพระเกียรติ ในโอกาส ทรงเจริญพระชนมพรรษา 50 พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดสวนสมุนไพรแห่งนี้ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2531 และมีพระราชดำรัส ถึง สวนสมุนไพรแห่งนี้ว่า “..... สวนสวยดี และข้างคิคนที่นำสมุนไพรมาใช้เป็นไม้ประดับ”

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเอาพระทัยใส่เป็นพิเศษในโครงการที่ครอบคลุม ลักษณะงาน 4 ประการ คือ 1. โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. โครงการการศึกษา 3. โครงการสาธารณสุข และ 4. โครงการศิลปวัฒนธรรม

โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการแรกที่รู้จักกันดี ได้แก่ โครงการปาร์กน้ำ ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนรักและหวงแหนป่าไม้อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเสด็จไปเปิดที่อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2525 (เป็นปีเดียวกันกับที่พระราชทานชื่อ สวนสมุนไพร “สิริรุกษชาติ”) และในปีพ.ศ.2534 ก็เกิดโครงการ บ้านเล็กในป่าใหญ่ เป็นต้น

สำหรับพระราชกรณียกิจด้านการศึกษา เนื่องจากทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก ทรงเห็นคุณค่าและโปรดการศึกษายิ่งต่อเนื่อง ทรงเป็นนักอ่านเมื่อเจริญพระชนมพรรษา 36 พรรษา ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่อง “ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ” พระราชทาน หนังสือแก่ผู้เข้าเฝ้าฯ ในงานวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชทานพระราชดำรัสแก่นักเขียนว่า “นักเขียน ควรต้องคำนึงความจริง”

¹ กรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ.2558-2559.

² “สวนสมุนไพรสิริรุกษชาติ” ริเริ่มโดยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐ ภูมิประวัติ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล และ ศาสตราจารย์ พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ หัวหน้าภาควิชาเภสัชพฤกษศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ในสมัยนั้น เพื่อเป็น แหล่งอนุรักษ์พันธุ์พืชสมุนไพรไทยเพื่อการศึกษา เรียนรู้ และวิจัยพัฒนา รวมทั้งเป็นพื้นที่สนับสนุนการสำหรับบุคลากร และนักศึกษา รวมถึงประชาชนโดยรอบมหาวิทยาลัยด้วย หลังจากปลูกไม้ร่มเงาแล้วจึงนำสมุนไพรไทยทั้งไม้ยืนต้น และไม้พุ่มจัดปลูกลงตามที่ตั้งาปนิทวารรูปแบบไว้รวบรวมสมุนไพรที่มีศักยภาพและมีรายงานการวิจัยสนับสนุนในพื้นที่ 12 ไร่ พืชสมุนไพรเจริญเติบโตขึ้นเป็นลำดับ จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระราชทาน ชื่อว่า “สิริรุกษชาติ”

ในพ.ศ.2552 ตามที่ประชุม ครม. มีมติเห็นชอบให้พ.ศ.2552-2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่านของประเทศ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาพระราชทานรายชื่อ “หนังสือดีเด่น 6 เรื่อง ที่เด็กและเยาวชนไทยควรอ่าน” มายังกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเผยแพร่และส่งเสริมให้คนไทยอ่านวรรณคดีไทยและมีนิสัยรักการอ่าน ได้แก่ พระอภัยมณี รามเกียรติ์ นิทานชาดก อีเหนา พระราชพิธีสิบสองเดือน และกาพย์เห่เรือเจ้าฟ้ากุ้ง (เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร)

หนังสือที่ทรงแนะนำทั้งหมดนี้ พระองค์ทรงใช้สอนพระราชโอรสและพระราชธิดาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ดังบางตอนจากพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง “แม่” ดังนี้ “เมื่อตอนเล็กๆ ตั้งแต่เริ่มเรียนประถม ท่านสอนภาษาไทยโดยการอ่านวรรณคดีเรื่องย่นโรงสามเรื่องคือ พระอภัยมณี อีเหนา และรามเกียรติ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องอีเหนา ท่านให้ท่องกลอนตอนที่เพราะๆ เช่น ว่าพลางทางชมคนนานก โผผกจับไม้อยู่ยังมี ฯลฯ”

เพื่อเป็นการร่วมเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 7 รอบ ในพ.ศ.2559 และร่วมสืบสานพระราชกรณียกิจทางการศึกษาและการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับนามพระราชทานที่เป็นชื่อเรื่องหลักของบทความนี้ จึงขอแนะนำแหล่งเรียนรู้แห่งใหม่ที่มีชื่อว่า “อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติ” (ชื่อเดิม คือ สวนสมุนไพร สิรีรุกขชาติ) อันมีความเป็นมา ดังนี้

แรกเริ่ม สวนสมุนไพรสิรีรุกขชาติ มีพื้นที่ 38 ไร่ ภาควิชาเภสัชพฤกษศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นหน่วยงานการดูแลรับผิดชอบได้รวบรวมพันธุ์สมุนไพรไว้ประมาณ 800 ชนิด จัดปลูกไว้อย่างสวยงาม ทำป้ายชื่อพืชสมุนไพรที่ระบุทั้งชื่อไทย ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์ ส่วนที่ใช้และสรรพคุณ นอกจากนี้ยังใช้เป็นห้องเรียนธรรมชาติสำหรับนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ รวมทั้งผู้สนใจที่ได้เข้าชมเพิ่มขึ้นทุกปี จึงทำให้ “สวนสมุนไพรสิรีรุกขชาติ” ได้รับรางวัล ดังนี้

- พ.ศ.2536 จากมหาวิทยาลัยมหิดล ในสาขาการบริการ
- พ.ศ.2539 จากคณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีได้พิจารณา

ให้เป็นโครงการดีเด่นแห่งชาติ สาขานุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ด้านสมุนไพร) ประจำปี 2539



ในสวนมีทั้งพรรณไม้สมุนไพรที่พบทั่วไปและใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และสมุนไพรที่หายาก พื้นที่ในสวนสมุนไพรแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- (1) ส่วนที่หนึ่ง เป็นเรือนเพาะชำปลูกสมุนไพรที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ไม่ต้องการแสงแดดจัด และขนาดใหญ่โตมาก ได้แก่ ดอกดัง หนุ่ยหวาน รวมทั้งพืชที่มีพิษ เช่น ช้างร้อง และสลอด เป็นต้น
- (2) ส่วนที่สองเป็นพื้นที่สวนหย่อม พื้นที่ประมาณ 12 ไร่ จัดปลูกไม้ต้นขนาดเล็ก ไม้เลื้อย และไม้ล้มลุก ที่ตกแต่งไว้อย่างสวยงามเหมาะแก่การพักผ่อน และเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพร ได้แก่ มะเกลือ ส้มเสี้ยว กันเกรา สารภี และสัสเสียด เป็นต้น

(3) ส่วนที่สาม ปลูกเป็นสวนป่าในพื้นที่ประมาณ 26 ไร่ เพื่อแสดงระบบนิเวศที่สมุนไพรเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนต้น และไม้เลื้อยที่ขึ้นแซมไม้ใหญ่ เหมาะกับผู้สนใจศึกษาสมุนไพรตามธรรมชาติ พืชในส่วนนี้ได้แก่ สมอไทย สมอพิเภก สมอติ่ง การบูร อบเชย และโมกมัน เป็นต้น



สวนสิริรุกษชาติ มีสมุนไพรที่หายากหลายชนิด เช่น โมกราชินี สรินธรวัลลี สามสิบ กีบน้อย และจิกตง ซึ่งเป็นพืชชนิดใหม่ของโลก มะลิชาโกสมุนไพรหายากที่ใช้เป็นยาคุมกำเนิดของชนเผ่าชาไก กำแพงเจ็ดชั้น กวาวเครือขาว และกวาวเครือแดง สมุนไพรบำรุงกำลังของไทย รวมทั้งสมุนไพรที่เป็นพืชผักพื้นบ้านอีกหลากหลายชนิด

ที่มา: Sireepark - <https://www.facebook.com/sireepark/>

มหาวิทยาลัยมหิดล เล็งเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และประยุกต์ใช้สมุนไพรเพื่อดูแล ป้องกัน และรักษาสุขภาพ พร้อมไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยศาสตราจารย์คลินิก นายแพทย์ปิยะสกล สกลสัตยาทร อธิการบดีในเวลานั้น (พ.ศ.2550) ได้ดำริที่จะให้พื้นที่สวนสมุนไพรสิริรุกษชาติ และพื้นที่อนุรักษ์ข้างเคียงบริเวณด้านทิศใต้จำนวน 171 ไร่ ให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติระดับชาติและระดับนานาชาติ ในลักษณะ Botanical Garden เพื่อเป็นอุทยานการเรียนรู้ทางธรรมชาติวิทยา ต่อยอดภูมิปัญญาไทย ให้สามารถเป็นต้นแบบด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาและการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช เป็นแหล่งรวบรวมพืช ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยา แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติที่หลากหลาย เป็นสวนสาธารณะและแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางด้านพฤกษศาสตร์และสมุนไพรของจังหวัดนครปฐม และภูมิภาคตะวันตกของประเทศ โดยเริ่มได้รับการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินในปี 2554 และ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชานุญาตให้เปลี่ยนชื่อ “สวนสมุนไพรสิริรุกษชาติ” เป็น “อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกษชาติ” ตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน 2553

แนวทางในการพัฒนา “อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกษชาติ” เน้นการให้ความสำคัญแก่ประโยชน์ของสมุนไพร การเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมพืชตามศักยภาพทางระบบนิเวศของพื้นที่ในปัจจุบัน โดยกิจกรรมหลักประกอบด้วย ศูนย์การเรียนรู้ 4 ศูนย์ คือ

1. ศูนย์การเรียนรู้และอนุรักษ์สมุนไพรเชิงประจักษ์ มุ่งให้ความสำคัญในการเรียนรู้สมุนไพรด้านอาหาร เครื่องใช้ และยารักษาโรค แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

(1) ส่วนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ห้องเรียนสมุนไพร แปลงไม้ประยูร พิพิธภัณฑ์สมุนไพร และห้องสมุด

(2) ส่วนการให้บริการ คลินิกสมุนไพร และ Retreat Center

(3) ส่วนอุทยานสมุนไพรและสวนรุกษชาติ

2. ศูนย์อนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำและระบบนิเวศ การศึกษาสมุนไพรตามความหลากหลายของระบบนิเวศ เน้นความโดดเด่นของการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำและนกน้ำ ประกอบด้วยการจัดพื้นที่เพื่อการศึกษาสัตว์ป่าตามระบบนิเวศทางลักษณะต่างๆ เช่น สวนรุกษชาติที่ลุ่มและที่ดอน การจัดทำทางเดิน

ศึกษาธรรมชาติ หอดูนก และสถานการเรียนรู้

3. ศูนย์วิจัยพันธุ์กรรมพืชและสมุนไพร เป็นสถานการวิจัย การเก็บรักษาข้อมูล และการเผยแพร่ด้านการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชและสมุนไพรเพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ประกอบด้วย จัดเก็บตัวอย่างและพันธุ์พืชในส่วนสมุนไพร การจัดทำฝัังและรายการพันธุ์พืชสมุนไพรและสะสมพันธุ์พืชเพิ่มเติมรวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์และเภสัชกรรม

4. ศูนย์การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงการพัฒนามนุษย์ โดยเชื่อมโยงการเรียนรู้ธรรมชาติจากภายนอกสู่การเรียนรู้ภายใน และการเจริญสติภาวนา ประกอบด้วย สถานฝึกอบรมภาวนา ห้องสมุดคุณธรรมและการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ

ตัวอย่างลานสมุนไพรเพื่อคนพิการ เป็นแหล่งเรียนรู้สมุนไพรสำหรับผู้พิการด้านต่างๆ รวมทั้งผู้สูงอายุ โดยได้คัดสรรสมุนไพรที่มีผิวสัมผัสชัดเจน มีกลิ่น มีรสสัมผัส และสมุนไพรอีกมากมายสำหรับใช้ในครัวเรือนมากมาย นอกจากนี้ ยังเตรียมอุปกรณ์ชุดหูฟัง ป้ายอักษรเบรลล์สำหรับบรรยายลักษณะสมุนไพรต่างๆ เพื่อให้ผู้พิการทางสายตาเข้าศึกษาสมุนไพรได้ด้วยตนเอง

(จาก <http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/th/service-knowledge-clip-info.php?id=30> ออกอากาศทางช่อง 3 เมื่อ 19 ธันวาคม 2557)

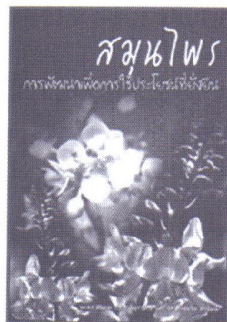
นอกจากนี้ ยังมีหนังสือทางด้านสมุนไพร ซึ่งมีภาพที่สวยงามประกอบให้ความรู้พร้อมงานวิจัยที่สนับสนุน ผู้อ่านจะได้รับสาระที่ใช้อ้างอิงได้ มีลักษณะเด่น คือ

- รวบรวมสาระสำคัญของสมุนไพรจำนวน 193 ชนิด ที่พบง่ายและนำมาใช้ได้สำหรับประชาชนทั่วไป

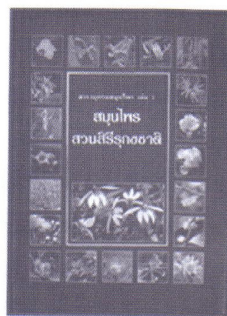
- เน้นลักษณะทางพฤกษศาสตร์ มีภาพประกอบสวยงามกว่า 800 ภาพ ประกอบบทความที่ระบุสรรพคุณ ประโยชน์ทางยา วิธีการใช้ รวมงานวิจัยที่สนับสนุน

- พร้อมด้วยบทความที่น่าสนใจประวัติการแพทย์แผนไทย การพัฒนาสมุนไพร การปรุงยา และสารปรุงแต่งในเวชวิชาการ และประทับใจความงามของสมุนไพรไทย

หนังสือที่เกี่ยวข้องกับสวนสมุนไพรสิริรุกชาติ จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อให้ความรู้ทางด้านสมุนไพร ได้แก่



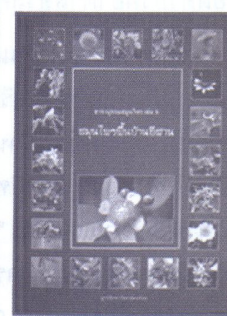
สมุนไพรการพัฒนาเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน



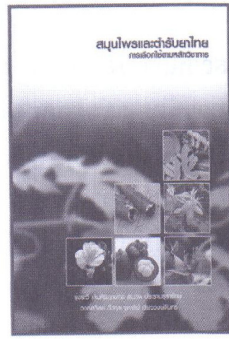
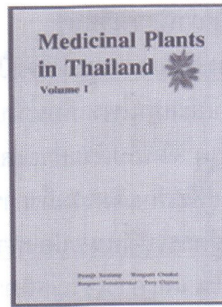
สมุนไพรสิริรุกชาติ



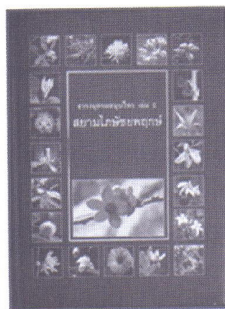
กายาอัสาน



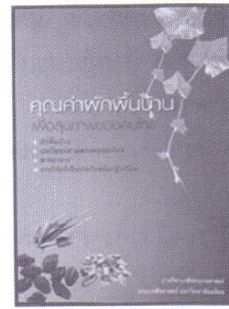
สมุนไพรพื้นบ้านอีสาน

หนังสือสมุนไพรและเครื่องยาไทย
ในยาสามัญประจำบ้านสมุนไพรและตำรับยาไทย การเลือก
ใช้ตามหลักวิชาการMedicinal Plants in Thailand
Volume I

สมุนไพรพื้นบ้านล้านนา



สยามเภสัชวิทยา



คุณค่าผักพื้นบ้าน

รสรยาสมุนไพรกับสารเคมี : ความ
เหมือนที่แตกต่าง

สมุนไพรในวัด

อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติ ดำเนินการโดยนักวิชาการและอาจารย์จากหลากหลายคณะ และสถาบันของมหาวิทยาลัยมหิดล โดยใช้งบประมาณแผ่นดิน มีเงินบริจาคผ่าน “กองทุนอุทยานธรรมชาติวิทยา สิริรุกขชาติ” ในมูลนิธิมหาวิทยาลัยมหิดล และมีรายได้จากการจำหน่ายของที่ระลึกอีกส่วนหนึ่ง กิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์หลากหลายรูปแบบในอุทยานแห่งนี้จุดประกายความรักธรรมชาติ การใช้ชีวิตที่เรียบง่ายแบบเศรษฐกิจพอเพียงและการดูแลสุขภาพบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทยที่จะพัฒนาต่อยอดด้วยวิทยาศาสตร์สู่ความเป็นสากล

นอกเหนือจากงานด้านการอนุรักษ์ ศึกษาวิจัย และการท่องเที่ยวเชิงสันถนาการแล้ว วัตถุประสงค์สำคัญที่สุดคือ “การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม” เพื่อคงความรู้และความเข้าใจ ตลอดจนทำให้คนไทยภาคภูมิใจในศาสตร์พื้นบ้านของไทย ที่ ณ วันนี้ เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2557 เปิดตัวเป็นทางการ มหาวิทยาลัยมหิดลได้จัดกิจกรรมแรกให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม คือ การประกวดตั้งชื่ออาคารและลานภายใน “อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติ” ประกอบด้วย 7 อาคาร 7 ลาน โดยได้รับเกียรติจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ร่วมตัดสิน อาทิ คุณประภัสสร เสวิกุล ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี 2554 คุณอภยาภรณ์ โกศลกุล คอลัมนิสต์ข่าวสังคม นามปากกา “โสมชบา” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และคุณกิตติ สิงหาปัด ผู้ประกาศข่าว ช่อง 3 เป็นต้น โดยผู้ชนะเลิศจะได้รับเงินรางวัล 50,000 บาท พร้อมเกียรติบัตรและบัตรสมาชิกกิตติมศักดิ์ ผลงาน 5 รายการ ที่ได้รับคัดเลือกเข้ารอบชิงชนะเลิศจะได้รับรางวัลชมเชย”

(จากคำกล่าวในวันเปิดตัว “อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติ” อย่างเป็นทางการของ ศ. พญ.สุวรรณา เรืองกาญจนเศรษฐ์ อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2557) <http://www.wongkarnpat.com/viewya.php?id=1462#.V1ZvftI97Dc>

รายชื่อผู้ได้รับรางวัลการประกวดตั้งชื่อ 7 อาคาร 7 ลาน คือ

รางวัลชนะเลิศ	นายธนรต เต็นดี
รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1	นางรัชพร ราชแพทยาคม
รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2	นายทศพล ศรีพุ่ม
รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 3	นางสาวประภาวี วรกรรม
รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 4	นายตะวัน กองม่วง
รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 5	นางสาวปาริชาติ ศรีคุ้มการ



ชื่ออาคาร 7 อาคาร และลาน 7 ลาน ใน “อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติ” ที่ได้จากการประกวด มีชื่อดังนี้

1. อาคารใบไม้สามใบ อาคารต้อนรับผู้เข้าเยี่ยมชมเข้าสู่อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติจัดแสดงนิทรรศการถาวร “สมุนไพร ภูมิปัญญาไทยสู่สากล”
2. ลานน่านาสมนไพร ลานจัดแสดงสมุนไพรไม้พุ่มและไม้ล้มลุก ในกระถางขนาดใหญ่รูปดอกไม้บนลานหินกว้าง
3. บ้านหมอยา อาคารให้บริการส่งเสริมสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย และให้คำปรึกษาการใช้ยาสมุนไพร บริการนวดรักษาแบบราชสำนัก
4. สวนสมุนไพร พื้นที่ส่วนใหญ่ของอุทยานฯ จัดปลูกต้นไม้ในรูปแบบสวนสาธารณะ มีไม้ยืนต้นเป็นหลักกับไม้เลื้อยขนาดใหญ่

5 และ 6. หอดูนก พื้นที่ชุ่มน้ำของอุทยานธรรมชาติวิทยาสิรีรุกขชาติ เป็นแหล่งพักพิงของนก นานาชนิด หอดูนกทั้ง 2 หอจึงเป็นอาคารที่ใช้เฝ้าดูนกและสังเกตพฤติกรรมของนก กิจกรรมการศึกษา จำแนกชนิดนกสำหรับผู้ที่มีรกรธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตรอบตัว

7. ลานไม้เลื้อย รวบรวมไม้เลื้อยสมุนไพรขนาดกลางและเล็กปลูกไว้ด้วยกัน เพื่อความสะดวก ในการศึกษาเปรียบเทียบ

8. ลานสมุนไพรวงศ์ ปลูกกลุ่มพืชหัววงศ์ซึ่งมีคุณค่าเป็นยา และเป็นพืชเขตร้อนที่มีความ สำคัญที่ชาวบ้านใช้เป็นประจำ

9. อาคารใบไม้ใบเดียว อาคารสาธิตการขยายพันธุ์และห้องปฏิบัติการสำหรับการฝึกอบรมต่างๆ เพื่อเรียนรู้ และปรับใช้ได้

10. ลานสมุนไพรเพื่อคนพิการ ลานสมุนไพรที่อำนวยความสะดวกเป็นพิเศษในการศึกษาสมุนไพร สำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุเป็นแห่งแรกในประเทศไทย

11. ศาลาหมอชีวโกมารภัก ประดิษฐานรูปหล่อหมอชีวโกมารภัก แพทย์ประจำพระองค์ของ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมอแผนไทย ผู้ที่กำลังศึกษาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร รวมทั้ง ประชาชนทั่วไปเคารพนับถือท่านเป็นบรมครูแห่งการแพทย์แผนโบราณ

12. อาคารสัมมนา ห้องอบรมเชิงปฏิบัติการเฉพาะทาง เรื่องการใช้ประโยชน์สมุนไพรไทย สำหรับ ประชาชนทั่วไป พร้อมส่วนบริการห้องอาหาร 180 ที่นั่ง ซึ่งเน้นอาหารเพื่อสุขภาพ

13. อาคารวิจัยและพิพิธภัณฑ์พืช จัดกิจกรรมหลัก 2 ด้าน ได้แก่

ชั้นที่ 1 ห้องปฏิบัติการวิจัย การขยายพันธุ์พืชสมุนไพรด้วยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

ชั้นที่ 2 พิพิธภัณฑ์สมุนไพร (Herbarium) ที่รวบรวมตัวอย่างพรรณไม้สมุนไพรแห้ง เพื่อ เป็นมาตรฐานเปรียบเทียบ ให้บริการตรวจสอบชนิด และสร้างเครือข่ายติดต่อกับพิพิธภัณฑ์พืชในต่าง ประเทศรวมทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของโครงการอนุรักษ์พันธุ์พืช ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม ราชกุมารี อีกด้วย

บทสรุป สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานนาม สวนสมุนไพรนี้ว่า “สวนสมุนไพร สิรีรุกขชาติ” เมื่อ พ.ศ.2525 และ มีพื้นที่ 12 ไร่ ใน พ.ศ.2550 มหาวิทยาลัยได้ขยายเป็น 171 ไร่ ให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติและเป็นศูนย์การเรียนรู้ สมุนไพรไทยระดับประเทศและระดับนานาชาติรวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางด้านพฤกษศาสตร์ ตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน 2553 ได้รับพระราชทานพระราชนุญาตให้เปลี่ยนชื่อ “สวนสมุนไพรสิรีรุกขชาติ” เป็น “อุทยานธรรมชาติวิทยาสิรีรุกขชาติ” อุทยานฯ แห่งนี้ เป็น Botanical Garden อุทยานการเรียนรู้ ทางธรรมชาติวิทยา ต่อยอดภูมิปัญญาไทยให้สามารถเป็นต้นแบบด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา และการอนุรักษ์ พันธุ์กรรมพืช แหล่งรวบรวมพืช ผลิตและทดลองพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยา แหล่งเรียนรู้ทาง ธรรมชาติที่หลากหลาย เป็นสวนสาธารณะ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางด้านพฤกษศาสตร์และ สมุนไพรของจังหวัดนครปฐม และภูมิภาคตะวันตกของประเทศ ที่สำคัญยังเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อปลูก กระแสให้คนไทยร่วมกันสร้างป่าสมุนไพรในเมืองเพื่อสุขภาพที่ดีและความมั่นคงด้านยาโรค ภัยทั้งวันนี้ และอนาคตตลอดไป

ภาคผนวก เว็บไซต์สำหรับค้นคว้าเรื่องพืชสมุนไพร

ให้รายละเอียดดังนี้ ชื่อไทย ชื่ออังกฤษ ชื่ออื่น ชื่อวิทยาศาสตร์ และรายละเอียดของสมุนไพรนั้นๆ

<http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/siri/index.php?page=search>

จัดทำโดย คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล



ชื่อสมุนไพร :

ชื่อวิทยาศาสตร์ :

ชื่อไทย	ชื่ออังกฤษ	ชื่ออื่น	ชื่อวิทยาศาสตร์	
กระดังงา	Kannika	กนิการ์ กระณิการ์	<i>Nyctanthes arbor-tristis</i> L.	ร้าย ละเอียด
กรวยน้ำ	Kruai pa	กล้วย รุนเพ็ง คอแลน ด้วย ดวยใหญ่ ตานเขียน คำสาม	<i>Casearia grevillifolia</i> Vent. var. <i>grevillifolia</i>	ร้าย ละเอียด
กระชาย	Kra chai	กระแอน ระแอน รานพระอาทิตย์	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	ร้าย ละเอียด
กระดังงาสงขลา	Kradang nga songkhla	กระดังงอ กระดังงาเบา กระดังงาสาขา	<i>Cananga odorata</i> (Lam.) Hook. f. & Thomson var. <i>fruticosa</i> (Craib) Corner	ร้าย ละเอียด
กระดังงาไทย	Kradang nga thai	กระดังงา กระดังงาใบใหญ่ กระดังงา ใหญ่ สะปิงมา สะปิงมาต้น	<i>Cananga odorata</i> (Lam.) Hook. f. & Thomson var. <i>odorata</i>	ร้าย ละเอียด
กระดวกไ้	Kra duk kai	หอมไ้ ขะพุลน้ำ	<i>Chloranthus erectus</i> (Buch.- Ham.) Verdc.	ร้าย ละเอียด
กระชายจันทน์	Kratat chan	หญ้าขี้ฉู้, สามแฉ่, หญ้ากระจาม, หญ้าจาม เหมือดโลด	<i>Centipeda minima</i> (L.) A. Braun & Asch.	ร้าย ละเอียด
กระเทียมเทศ	Kra thin thet	กระเทียมหอม, คำไ้, ดอกคำไ้, กระเทียม, เกาไ้บอง, มพางละสมมณา, มพางอันไ้บอง	<i>Acacia farnesiana</i> (L.) Willd.	ร้าย ละเอียด
กระทุงลาย	Krathong lai	กระทุงลาย ไ้ด นางแดก มะแดก มะแดกเครือ มีกแดก	<i>Celastrus paniculata</i> Willd.	ร้าย ละเอียด
กระทุงเือก		กลิ้งกลางดง , เป้าเือก, บอระเพ็ด ยางแดง	<i>Stephania venosa</i> (Blume) Spreng.	ร้าย ละเอียด
กระทุง	Kra thing	กากทุง ทุง เนาวกาน สารทุงเล สารทุงเือก	<i>Calophyllum inophyllum</i> L.	ร้าย ละเอียด
กระทุงเือก	Kra thuep yop	ใบยราบ คันรณ เข้ายอบ ธิยอบต้นคาล หัวใจใบยราบ	<i>Biophytum sensitivum</i> (L.) DC.	ร้าย ละเอียด

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยมหิดล คณะเภสัชศาสตร์. (2535). **สมุนไพรสวนสิริรุกขชาติ (Medicinal Plants in Siri Ruckhachati Garden)**. พร้อมจิต ทรัพย์ และคนอื่นๆ. กรุงเทพฯ.

-----, **คู่มือวิธีวางศิลาฤกษ์อาคารโครงการอุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติ**
พิธีเปิดอาคารมหิตลอดุลยเดช-พระศรีนครินทร์ และหอพระราชประวัติศรีสวรินทิรา
ราชภัฏและหอพระราชประวัติบรมราชบุพการีกิตติประกาศ 10 มิถุนายน 2556.

นครปฐม: กองกายภาพ และสิ่งแวดล้อม สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.

-----, **โครงการก่อสร้างอุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติ ระยะที่ 1 มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา.**
ฤทัยกาญจน์ อินทร์แพง. (2559, 7 มิถุนายน). "สิริรุกขชาติ" สะท้อนภูมิปัญญาไทย. **โลกวันนี้,**

สืบค้นจาก <http://www.lokwannee.com/web2013/?p=116929>.

อุทยานธรรมชาติวิทยาสิริรุกขชาติ. สืบค้นจาก www.sireepark.mahidol.ac.th และ

<http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/siri/index.php?page=search>.

อภิสิทธิ์ เทียนชัยโรจน์ และอลงกรณ์ กัฬะสุต. (2542). **โปรแกรมคอมพิวเตอร์เผยแพร่ข้อมูล**

สมุนไพร สวนสิริรุกขชาติ (Information of medicinal plants in Siriruckhachati Garden on
computer media). กรุงเทพฯ: คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

